

LICA S NASLOVNICA

PREMIJERE

MEĐUNARODNA
SCENA

ONI KOJI
DOLAZE...

AKTUALNOSTI

DRUGA
STRANA

VOX
HISTRIONIS

IZ POVIJESTI

TEORIJA

NOVE KNJIGE

DRAME

Iako se čini gotovo nemogućim, na hrvatskome jeziku dosad nije tiskano nijedno djelo modernoga dramskoga klasika kakav nesumnjivo jest Frank Wedekind, a najgore je u toj konstataciji to što bi se njegovu ime-
nu mogao pridružiti cio niz u najmanju ruku jednakovrijednih dramatičara. Čovjek ne treba biti previše mudar pa da zaključi kako ukoričavanje dramskih tekstova nije i teško da može biti financijski isplativ i tržišno lukav potez, osim ako baš nije riječ o osnovnoškolskim i srednjoškolskim lektirnim naslovima. Nema dakle ništa čudnog u činjenici da se izdavači, čak i oni najveći, teško odlučuju na takve pothvate i da je tiskanje dramskih djela, i klasičnih i suvremenih, i stranih i hrvatskih, zapravo getoizirano i protjerano na stranice različitih književnih i kazališnih časopisa. Naravno, nije sve tako crno jer ipak postoje entuzijasti koji se hrabro upuštaju u pustolovinu izdavanja drama i jer tradicija svjetskoga i domaćeg izdavaštva poznaje i različite oaze za dramske tekstove u kojima se odrađuju propusti kao što je primjer F. Wedekinda. Jedna od takvih oaza su i dramske biblioteke u izdanju pojedinih kazališta u sklopu

Dramska biblioteka "Gavella"
Gradsko dramsko kazalište "Gavella"
Zagreb, 2005. /2006.

kojih se tiskaju aktualni repertoarni naslovi, a koliko su takve biblioteke važne ne samo za predstavljanje pojedinoga dramatičara nego i za "legitimiranje" jedne nacionalne kulture nije potrebno naglašavati. U nas je takvu kazališnu biblioteku svojedobno izdavao zagrebački HNK, početkom devedesetih niz dramskih tekstova publicirala je kazališna biblioteka Teatra ITD, a potom su dobar niz nastavile biblioteka kazališta Mala scena i biblioteka riječkoga HNK-a Ivana pl. Zajca. Posljednja dramska biblioteka koja se pridružila tome biranom društvu jest biblioteka Gradskoga dramskoga kazališta "Gavella".

Dramska biblioteka "Gavella", kako glasi njezin puni naziv, počela je izlaziti u kazališnoj sezoni 2004./2005. zahvaljujući Ani Lederer koja je prepoznala važnost tiskanja dramskih tekstova u sklopu dramske biblioteke. Nakon što je uredila prve dvije knjige i postavila standarde biblioteke, prva je urednica uređivanje biblioteke prepustila Luciji Ljubić. Dakako, pokretanje dramske biblioteke nije posvemašnja novost za kazalište "Gavella", nego nastavljanje tradicije Dramske bi-

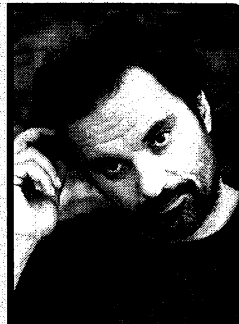

ÖDÖN VON HORVÁTH

sudnji dan

Dramska
biblioteka

Ljarsella

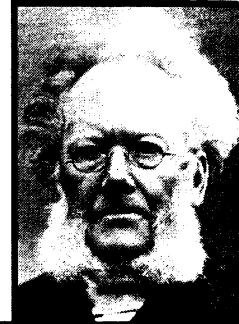

FILIP ŠOVAGOVIČ

ptičice

Dramska
biblioteka

Ljarsella

HENRIK IBSEN

stupovi
društva

Dramska
biblioteka

Ljarsella

MATE MATIŠIĆ

sinovi umiru prvi

Dramska
biblioteka

Ljarsella

MIROSLAV KRLEŽA

aretej

Ljarsella

ANTON PAVLOVIČ ČEHOV

ivanov

Ljarsella

biblioteke Zagrebačkoga dramskoga kazališta iz pedesetih i šezdesetih godina. Prisjetimo se, prvi naslov u toj biblioteci bio je *Pijesak i pjena* Jure Kaštelana, a u sklopu iste edicije objavljeno je, u pojedinim slučajevima i po prvi put, mnoštvo svjetskih i domaćih dramskih djela kao što su *Stolice* Eugena Ionesca, *Svršetak igre* Samuela Becketta, *Susreti* Vanče Kljakovića, *Odmor za umorne jahače* Ivica Ivanca itd. Novopokrenuta dramska biblioteka kazališta "Gavella" više zapravo i nije posve nova, jer kontinuirano izlazi već dvije kazališne sezone i zasad broji šest knjiga, a to su: *Sudnji dan* Ödöna von Horvátha, *Ptičice* Filipa Šovagovića, *Stupovi društva* Henrika Ibsena, *Sinovi umiru prvi* Mate Matišića, *Aretej* Miroslava Krleže i *Ivanov* Antuna Pavlovića Čehova. Knjige se izdaju neposredno pred premijeru i naslovljene su prema djelima koja se izvode u kazalištu, ali u šest spomenutih knjiga "stisnulo" se čak dvadesetak dramskih tekstova. Naime, za razliku od pret hodnice na koju se naslanja, u Dramskoj biblioteci "Gavella" ne tiskaju se samo drame koje se premijerno izvode u kazalištu, nego je svako izdanje obogaćeno još pokojim naslovom istoga autora. Bez obzira je li u "gratis" dodatku riječ o dramskim tekstovima, teorijskim spisima ili privatnim bilješkama i korespondenciji, naglasak je biblioteke, a rekla bih i jedan od njezinih najjačih aduta, na predstavljanju nepoznatih, neobjavljenih, neprevedenih ili manje poznatih i rjeđe tiskanih naslova. Primjerice, u prvoj knjizi Dramske biblioteke "Gavella" po prvi je put objavljena drama *Sudnji dan* Ödöna von Horvátha, premijerno izvedena u Gavelli 11. veljače 2005., ali i još tri u nas neobjavljena i neizvedena Horváthova dramska teksta: *Epilog*, *Umorstvo u Crnačkoj ulici* i *Nepoznata iz Seine* te teorijski spisi i razgovor s autorom, čime se on na (pot)puniji način predstavlja hrvatskoj javnosti, a tako se popunjavaju mnoga prazna mjesta, previdi i slijepe točke hrvatskog izdavaštva, ali i otvaraju realne mogućnosti za neke nove hrvatske scenske provjere ovoga znamenitoga austrijskoga dramatičara. Izdanje Ibsenovih djela donosi nam nove prijevode *Stupova društva* i *Rosmersholma* iz pera Anke Katušić Balen, a Čehov je predstavljen dramom *Ivanov*, ali i svježim, Gerićevim prijevodom devet jednočinki (*Na glavnoj cesti*, *Labuđi pjev*, *Medvjed*, *Prosidba*, *Tatjana Rjepina*, *Tragičar protiv volje*, *Svadba*,

Jubilej, *O štetnosti duhana*) koje na hrvatskome nisu tiskane još od šezdesetih te izborom iz Čehovljevih bilježnica i pisama. Nekako posve prirodno za kazalište čije je djelovanje duboko obilježeno upravo njegovim dramskim opusom, među naslovima biblioteke "Gavella" našla su se i dva rjeđe objavljivana dramska teksta Miroslava Krleže, *Aretej*, "fantazija u pet slika" premijerno izvedena u sezoni 2005./2006., i *Golgota*, jedna od dviju Krležinih drama – *U logoru* i *Golgota* – koje su obilježile početke današnjega GDK "Gavella".

Posebno raduje što u "Gavellinoj" dramskoj biblioteci nalazimo i naslove dvojice renomiranih suvremenih hrvatskih pisaca, Filipa Šovagovića i Mate Matišića, odnosno što kazalište "Gavella" nastavlja tradiciju izvođenja suvremenih hrvatskih dramskih autora, tim više što su pred nama dva doista reprezentativna izdanja. Tako su Filipu Šovagoviću u "Gavellinoj" ediciji tiskana sva četiri kazališna teksta: *Cigla*, *Ptičice*, *Festivali* i *Jazz*. (Izostavljena je tek radiodrama *Zvonimir Zajc*.) Mati Matišiću je pak po prvi puta tiskana prva od triju novih drama iz tzv. *Posmrtna trilogije* pod naslovom *Sinovi umiru prvi* koja je u "Gavelli" i praižvedena, ali u istoj knjizi Matišiću je, zahvaljujući urednici i izvršnoj poznavateljici Matišićeva opusa Luciji Ljubić, prvi puta tiskana i *Legenda u svetom Muhli* koja je praižvedena još 1988., ali do sada nije imala prilike biti ukoričena.

Sastavni dio svakog "Gavellina" izdanja jesu i pogovori, što samo po sebi ne bi bila neka osobita novost da spomenute pogovore ne potpisuju redatelji ili prevoditelji pojedinih djela, ili čak, kao u zbirci Čehovljevih djela, i jedni i drugi, a jasno je da takva vrsta pogovora čitatelju nudi jednu posve novu vizuru. Redateljski pogovori zanimljivi su zato što redatelji u njima iznose vlastito viđenje djela koje postavljaju te autorova opusa u cjelini pa i razloga zbog kojeg su se odlučili na neki projekt, ili riječju, zato što u njima ostaju trajno zabilježeni smjerokazi za razumijevanja poetike pojedinoga redatelja, a dosadašnje pogovore potpisuje četvero redatelja prilično različitih habitusa i senzibiliteta: Ozren Prohić, Tomislav Pavković, Božidar Violčić i Nenni Delmestre. Dok Ozren Prohić u pogovoru djelima F. Šovagovića izlaže prvenstveno osobni doživljaj autorova djela kao i kazališnoga i povijesnoga ozračja devedesetih uopće, pogovor Božidara Violčića djelima M. Matišića

bez uvijanja otkriva njegov rad na komadu, pobrajajući korake u iščitavanju i razumijevanju Matišičeve fabule, likova, dramske strukture i dijaloga te u transponiranju stečenih ideja u redateljski čin. Violić je više puta režirao Matišića i slobodno ga možemo smatrati Matišičevim redateljem i stručnjakom za Matišičev opus, ali njegov pogovor svjedoči i o prisnom i prijateljskom odnosu redatelja i pisca, a osim načina redateljskog čitanja komada i "zblizavanja" s njim, ponešto govori i o mehanizmima sastavljanja kazališnih repertoara. Pogovori pak prevoditelja vrijedni su dodatne pozornosti jer je u njima (napokon) data riječ onima kojima je često uskraćena i čiji rad i trud nerijetko ostaju neprepoznati i nedovoljno cijenjeni ili su prepoznati samo u uskim stručnim krugovima. Budući da čin prevođenja pretpostavlja dobro poznavanje stila i djelovanja autora čije se djelo prevodi, čini se važnim pročitati prevoditeljske "zabilješke" i misli o autoru / djelu kao i o samom procesu prevođenja. U Gavellinoj su biblioteci takvu riječ do sada dobili Dubravko Torjanac, prevoditelj Horvátha, i Vladimir Gerić, jedan od prevoditelja Čehova, međutim, oni se ipak radije bave poviješću komada i autora koje prevode negoli "poviješću" nastanka prijevoda, iako ima onih koji bi, vjerujem, rado pročitali ponešto i o potonjemu.

Na poslijetku, pored kratke biografije autora, "Gavelline" knjige redovito donose i popis djela tog autora izvođenih na pozornici kazališta "Gavella" pa je time čitatelju omogućen uvid u povijest izvođenja pojedinoga autora na jednoj od najznačajnijih hrvatskih kazališnih pozornica, odnosno u fizionomiju kazališta "Gavella" kroz njegovu polustoljetnu povijest. Tako, primjerice, već na klapnama doznajemo da GDK "Gavella" od samih začetaka postojano njeguje tradiciju igranja Čehova i da je prije *Ivanova* u režiji Nenni Delmestre (2006.) u "Gavelli" izvedeno više dramskih tekstova ruskoga dramatičara: *Galeb* (1962. i 1991.), *Drama bez naslova* (1973.), *Ujak Vanja* (1976.), *Ivanov* (1978.), *Tri sestre* (1976.) i *Višnjik* (1999.). Također, činjenica da su *Sinovi* treći Matišičev tekst na pozornici "Gavella" – na njoj je izvedena još i *Božićna bajka* (1990.) i *Andeli Babilona* (1996.) – govori u prilog blagonaklonoga odnosa toga teatra prema suvremenome hrvatskom pismu.

Onda kada se koji autor po prvi puta izvodi u "Gavelli", biblioteka donosi podatke o praizvedbama njegovih djela u drugim kazalištima, kao što je to slučaj s F. Šovagovićem. Takav pristup, valja naglasiti, Dramsku biblioteku "Gavella" čini ne samo teatrološki nego i teatrografski relevantnom edicijom.

Kad se nakon dviju sezona izlaženja Dramske biblioteke "Gavella" podvuče crta, mislim da možemo slobodno zaključiti kako je rečena biblioteka oplemenila i obogatila kako hrvatsku teatrologiju tako i hrvatsku kulturu u cjelini i da će upravo zbog nje primjera poput onog u uvodnoj rečenici biti sve manje. Ne preostaje stoga drugo nego poželjeti joj dugovječnost: *prepoznatost* i poklonike, uvjereni smo, zacijelo je već stekla. Razlog zbog kojega je pak meni osobno neobično draga ne krije se samo u raskoši sadržaja unutar korica, nego i u sadržaju *na* njima, posebice kad su u pitanju *lica s naslovnica* – nije li upravo čudesno da su to napokon dramatičari.